

Investeringsplan 2026-2028

Samisk samfunn og kultur

1 Innledning

Porteføljen for Samisk samfunn og kultur skal bidra til Norges særlige ansvar for å utvikle ny forskningsbasert kunnskap for at det samiske folk, som urfolk, skal kunne sikre og utvikle de samiske språkene, den samiske kulturen, sitt samfunnsliv og sine næringer. Dette gjennom å frembringe forskning av høy kvalitet som er relevant for politikktutvikling, forvaltning og for andre aktører i samfunnet. Porteføljens samfunns mål er som følger:

1. Det samiske folks språk, kultur og samfunnsliv er forstått, akseptert og inkludert på alle nivå i det samiske samfunnet og i storsamfunnet.
2. Betydningen av kulturell resiliens er forstått og akseptert av storsamfunnet som et viktig grunnlag for samisk levemåte og livskvalitet.
3. Samiske aktører og verdier er inkludert i etableringen av ny og økt næringsvirksomhet, også hvor tradisjonskunnskap er inkludert.
4. Samisk tradisjonell og erfaringsbasert kunnskap er anerkjent som likeverdige kunnskapssystem med annen type kunnskap i forskningen, og er forstått, akseptert og implementert som et viktig grunnlag for forvaltning og ressursutnytting i samiske områder.

En nødvendig forutsetning for å realisere samfunnsmålene er et velfungerende forsknings- og innovasjonssystem. Forskningsrådet skal bringe aktørene i forskningsinstitusjonene, næringslivet, offentlig sektor og sivilsamfunnet sammen for å frambringe nyskapende og nyttig forskning og innovasjoner som er en forutsetning for å kunne nå samfunnsmålene.

Porteføljeplanen har følgende brukermål:

1. Beslutningstakere, som for eksempel Sametinget, nasjonale, regionale og lokale myndigheter, samt næringsvirksomheter, baserer beslutninger som angår samiske forhold på forskningsbasert kunnskap.
2. Alle borgere er bevisst og har god kunnskap om samisk språk, kultur, historie og næringer.
3. Utdannings- og forskningsinstitusjoner har en høy andel samiske forskere og mye forskning på samiske og samiskrelaterte temaer.
4. Porteføljene i Forskningsrådet har innlemmet forskning på samiske forhold der det er relevant.
5. Samisk som vitenskapsspråk blir benyttet innenfor utdannings- og forskningsinstitusjoner.
6. Det er veletablert forskningssamarbeid mellom utdannings- og forskningsinstitusjoner innenfor ulike fag og fagmiljøer i Norge, Norden og internasjonalt.

Porteføljen vil særlig bidra til å realisere målsetningene innenfor områdene *Helse og velferd*, *Samhørighet og globalisering* og *Grønt skifte* i Forskningsrådets strategi for 2020-2024, samt målsetningen om *Miljømessig, sosial og økonomisk bærekraft* i Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2023-2032.

Investeringsplanen skal gi oversikt over de samlede tiltak som planlegges med bruk av porteføljens midler, i all hovedsak utlysninger av forskningsmidler. Porteføljens investeringer skal bidra bredt - og særlig innenfor relevante forskningsmiljøer, samfunnssektorer og samfunnsmessige kontekster; i politikk og forvaltning, arbeids- og næringsliv, sivilsamfunn, medie- og kulturliv, tjenesteprofesjoners praksis og hos sluttbrukere og i allmennheten generelt. Investeringene skal bidra til økt kompetanse, kapasitet og kvalitet i forskningsmiljøene på SAMISK-områdene, faglig og metodisk mangfold og fornyelse mm.

2 Prioriteringer

Porteføljen skal bidra til å utvikle ny forskningsbasert kunnskap for at det samiske folk, som urfolk, skal kunne sikre og utvikle sitt språk, kultur og samfunnsliv gjennom å frembringe forskning av høy kvalitet som er relevant for politikkutvikling, forvaltning og for andre aktører i samfunnet.

Faglige prioriteringer

Utfordringene er sammensatte og krever innsats på tvers av fag-områder og sektorer.

Samfunnsvitenskap inkl. rettsvitenskap, humaniora, helsefag og naturvitenskap og spesielt på tvers av disse fagområdene må alle bidra på porteføljens områder, både hver for seg og i samarbeid på tvers av fag og fag-områder. En kobling mellom forskning og næringsliv/innovasjon er også relevant. Like viktig er teoretisk mangfold og metodisk bredde i porteføljen. I enkelte av porteføljens utlysninger kan særskilte faglige og tematiske prioriteringer forekomme.

Porteføljen har seks tematiske hovedområder, jf. Porteføljeplan kap. 4.1:

1. historie, kulturarv og kulturuttrykk
2. språk
3. levekår og befolkningsutvikling
4. oppvekst og utdanning
5. samisk samfunnsbygging
6. klima, miljø og næringsvirksomhet

Investeringsplanen bygger på prioriteringer i porteføljeplanen, porteføljeanalysen og departementenes føringer i tildelingsbrevene.

Konkrete tematiske og strukturelle prioriteringer i utlysninger

Til grunn for investeringsplanen ligger porteføljeplanen, porteføljeanalysen, departementenes tildelingsbrev og diskusjoner i porteføljestyret. Det er de spesifikke tematiske og strukturelle prioriteringene i selve utlysningsteksten som er gjeldende når man søker midler. De spesifikke prioriteringene i investeringsplanen er presisert i Tiltaks- og utlysningsplan.

3 Tiltaksplan

3.1 Prioriteringer i utlysninger 2026

Utlsningene for 2026 må ta forbehold om finansiering og føringer fra bevilgende myndigheter. Dette blir klart i tildelingsbrev til Forskningsrådet.

Forskerprosjekt

Forskning med relevans for samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur- og samfunnsutvikling

Dette er planlagt som en utlysning der flere porteføljer deltar. Utlysningens tematiske rammeverk bygger på kunnskapsbehovene i Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. Endelig prioritering av tema må ta hensyn til føringer fra andre porteføljestyre. Utlysningen er et omfatter primært tema som berører samiske forhold, men inkluderer også de nasjonale minoritetene

kvener/norskfinner og skogfinner, samt forholdet mellom minoriteter og majoritetssamfunnet. Utlysningen er bredt relevant for kultur- og samfunnsutviklingen, og vil spille en viktig rolle i arbeidet mot diskriminering og for et mangfoldig samfunn. Den er en sentral del av Forskningsrådets oppfølging av kommisjonens rapport, og tematikken har gjennomgående høy relevans for porteføljepånen for Samisk samfunn og kultur.

Utlysningen vil også ha strukturelle prioriteringer, deriblant institusjonelt samarbeid, tverrfaglighet, og rekrutteringsstillinger.

Søknadstype: Forskerprosjekt for fornyelse

Forslag til budsjett: 12 millioner kroner. Vedtak om tildeling fra andre porteføljer tas i de øvrige porteføljestyrene.

3.2 Prioriterte anvendelsesområder

Forskningens relevans og anvendelse skal primært ha nytte og verdi for det samiske samfunnet i bred forstand. Forskingen skal virke inn på forskningen selv, bidra til utvikling av fag, teorier og metoder, og å bidra med kunnskap til allmennhet og offentlig debatt på porteføljens områder. En oppmerksomhet mot forskningens relevans og samfunnsnytte innebærer å stimulere og legge til rette for ulike former for formidling og kommunikasjon av forskningen til brukere og offentlighet/allmennhet, samt forskernes bidrag til nasjonal og internasjonal fagdebatt.

3.3 FoUol-verdikjede

Porteføljen omfatter ulike typer kunnskapsproduksjon, fra grunnleggende forskning via handlingsrettet forskning og forskningsdrevet innovasjon. Dog vil hovedvekten i utlysningene rettes mot utfordringsdrevet forskning med vekt på utlysningstypen Forskerprosjekt for fornyelse.

3.4 Internasjonale tiltak

Internasjonalt forskningssamarbeid er viktig for å øke kvaliteten i nasjonal forskning og for å sikre at Norge både har tilgang til, og bidrar til, internasjonal kunnskapsproduksjon. Innenfor samisk forskning er det naturlig å innta et relasjonelt og komparativt fokus. Dette gjelder både på nordisk nivå, og på internasjonalt nivå. Innsatsen vil derfor oppfordre til internasjonal komparativ forskning der dette er fruktbart for analysene, og til internasjonal utveksling for stipendiater som er tilknyttet prosjektene. Både EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, Horisont 2020 og andre internasjonale samarbeidstiltak, slik som Nordforsk og andre partnerskap, har satsingsområder som er relevante for programmet.

I utlysningene av forskningsmidler vil det bli en prioritering av internasjonalt forskersamarbeid, gjennom en vektlegging av utenlands- og gjesteforskerstipend for å styrke internasjonalt forskersamarbeid og forskernettverk.

3.5 Planer for årene 2027 og 2028

Det lyses ut midler til forskerprosjekter hvert år. Det lyses ut midler til prosjekter innenfor porteføljens seks tematiske områder, se nærmere omtale i Porteføljepånen kap. 4. Særskilte tematiske og strukturelle prioriteringer beskrives i utlysningene.

Det planlegges en åpen utlysning innenfor porteføljepånen tematiske områder, men med en tematisk prioritering av *Historie, kultur og kulturarv* i 2027 og en tematisk prioritering av *Samisk samfunnsbygging* i 2028.

Tiltak (utlysning)	Brukermål	Aktuelle søknadstyper	Planlagt utlysning 2026 mill.kr	Planlagt utlysning 2027 mill. kr	Planlagt utlysning 2028 mill. kr
Tiltak A	- Beslutningstakere, som for eksempel Sametinget, nasjonale, regionale og lokale myndigheter, samt næringsvirksomheter, baserer beslutninger som angår samiske forhold på forskningsbasert kunnskap. - Alle borgere er bevisst og har god kunnskap om samisk språk, kultur, historie og næringer. - Utdannings- og forskningsinstitusjoner har en høy andel samiske forskere og mye forskning på samiske og samiskrelaterte temaer. - Porteføljene i Forskningsrådet har innlemmet forskning på samiske forhold der det er relevant. - Samisk som vitenskapsspråk blir benyttet innenfor utdannings- og forskningsinstitusjoner. - Det er veietablert forskningssamarbeid mellom utdannings- og forskningsinstitusjoner innenfor ulike fag og fagmiljøer i Norge, Norden og internasjonalt.	Forskerprosjekt for fornyelse (fellesutlysning med andre porteføljer)	32*	13,5	13,5

*20 mill. kr av dette beløpet er knyttet til oppfølging av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.

4 Utlysningsplan

Utlysning	Hvem kan søke	Forventet søknadsfrist*	Forventet tildeling*	2026	2027	2028
Samisk, kvensk/norskfinsk og skogfinsk kultur- og samfunnsutvikling	Forskningsorganisasjoner	1. kvartal	3. kvartal	32,0	0,0	0,0
Samisk	Forskningsorganisasjoner	Uavklart	Uavklart	0,0	13,5	13,5
Sum				32,0	13,5	13,5

* Forventet søknadsfrist og forventet tildelingstidspunkt er foreløpige planlagte tidspunkter for utlysninger i 2026 og kan endre seg etter hvert som planene utarbeides mer i detalj.